

Krasznai Márta – Kürti Éva – Patkósné Hanesz Andrea

Az OCLC-vel kezdődött: tízéves az OSZK együttműködése az OCLC könyvtárközi kölcsönzési rendszerével

„A társadalom és a gazdaság sebessége annyira felgyorsult és olyan bonyolult lett, hogy minden egyes pillanatban követni és irányítani kell ezeket a folyamatokat. Ez csak irdatlan tömegű információ villámgyors feldolgozása és közlése mellett lehetséges, de ehhez szerencsére megvannak a szükséges technológiák. Az egyre nagyobb mennyiségű információhalmaz és az egyre gyorsabb távközlési módok nem maradnak meg a gazdaság és technika világában, hanem az emberi lény mindennapi életének szerves részévé is válnak” [1].

Az információáramlás hatékony megvalósítását a nemzetközi dokumentumszolgáltatásban Magyarországon az Online Computer Library Center (később OCLC) által nyújtott szolgáltatás is lehetővé tette, teszi két, a könyvtárügyben jelentős és meghatározó intézmény szolgáltatásai által. E két intézmény: az Országos Széchényi Könyvtár és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (korábban OMIKK). Míg az OSZK 1994-től, az OMIKK 1997-től létesített kapcsolatot az OCLC-vel, mely utóbbi esetében a lehetőség ekkortól országos projekt keretében valósult meg, amikor fejleszteni kívánták a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzést, valamint a külföldről történő másolatszolgáltatást.

Az OCLC mint információs szervezet

Az **OCLC** nonprofit könyvtári számítógépes szolgálat és egyben kutató, oktató szervezet.

Székhelye: Dublin, Ohio (USA).

Tagjai: intézmények, minden típusú könyvtár (iskolai könyvtárak, közművelődési könyvtárak, vállalati, kutatóintézeti, kormányzati, nemzeti és szakkönyvtárak), de elsősorban a felsőoktatási könyvtárak. Tevékenységével segíti a könyvtárakat a könyvek és egyéb könyvtári dokumentumok megtalálásában, beszerzésében, feldolgozásában és kölcsönzésében, ezen túl például hatékony tájékoztatási szolgáltatásokat is kínál.

Használói: könyvtárosok, olvasók, kutatók, diákok, oktatók, tudósok.

Célja: hozzáférhetővé tenni, megkönnyíteni a világ tudományos, irodalmi és oktatási ismereteinek elérését és használatát.

Története: az Ohio állambeli főiskolai és egyetemi könyvtárak csoportosulásaként jött létre. Az ott dolgozó könyvtárosok tudományos körökben is jelen voltak, akik így az OCLC-be a tudományos tevékenységhez szorosan kapcsolódó kutatás és

oktatás eszményét is behozták, amelyhez szorosan kapcsolódott a könyvtár [2].

A kezdetek: 1967-ben az Ohio állambeli főiskolák és egyetemek könyvtárai megalapították az Ohio College Library Centert (OCLC-t) azért, hogy elősegítsék azt a számítógépes fejlődést, melyben az ohioi felsőoktatási intézmények könyvtárai meg tudják osztani egymás között az állományokat, és csökkenteni tudják költségeiket. Tehát a cél egy központosított, automatizált könyvtári hálózat megalapítása, és egy gépesített katalógus működtetése volt. Közös katalogizálás volt ez, ami azt jelentette, hogy a részt vevő könyvtárak kölcsönösen használhatták egymás számítógépes katalógusait és bibliográfiai leírásait. 1971-ben létrejött az Online Union Catalog (OLUC), az online központi katalógus. Az OCLC első irodái az Ohio Állami Egyetem Központi Könyvtárában voltak. Első számítógépes termük az egyetem kutatóközpontjában volt megtalálható.

Első elnöke: Frederick G. Kilgour – felügyelete, tevékenysége során az 54 ohioi felsőoktatási intézményt magába foglaló regionális számítógépes hálózattól a szervezet nemzetközi bibliográfiai hálózattá fejlődött.

Terjeszkedés Ohión túl: 1977-ben vált lehetővé, hogy más könyvtárak is tagjai lehessenek a szervezetnek. Így Ohio College Library Center OCLC Inc., azaz OCLC Rt. lett. 1981-ben az elnevezés rövidített formája ugyan megmaradt, de a név Online Computer Library Centerré változott, ami újabb lépést jelentett a fejlődésben. Még ebben az évben megnyitotta első nemzetközi irodáját az angliai Birminghamban, majd ezután Ázsiában, Ausztráliában, Kanadában és Dél-Amerikában is. 1994-ben a világ 52 országában 17 000 könyvtárat, ma pedig – több mint 10 évvel később – 3548 különböző típusú könyvtárat szolgál ki az Amerikai Egyesült Államokban, és 96 országban a világon [3].

Az OCLC működése, irányítása

Az OCLC legfelsőbb testülete a 12 tagú vezetőség. Élén az elnök-vezérigazgató áll, aki jelenleg Robert L. „Jay” Jordan. Az igazgatóság további tagjai az alelnökök, akik különböző szakterületért felelősek, úm.: stratégia, marketing, üzleti fejlődés, általános tanácsadás, információs technológiai együttműködés, tagszolgáltatások, tartalomigazgatóság, humán erőforrás és pénzügyi menedzser, gyűjteménymenedzsment, digitális gyűjtemény és metaadat-szolgálat, OCLC PICA irányítás [4].

Az OCLC – mint említettük – nonprofit szervezet, amelyben az alkotó tagok közös intézményi szabályok alapján működnek együtt. A jelenlegi struktúrában három testület tevékenykedik:

1. General Members – az általános, az OCLC-t használó tagok alkotják.
2. Members Council – a testületi tagok alkotják, ez a Tagok Tanácsa.
3. Board of Trustees – a 15 tagból álló Kuratórium [5].

A Tagok Tanácsába az általános tagokból 60 delegáltat választanak három évre, akik saját régióikban képviselik az OCLC-tagkönyvtárakat. A delegáltak nagyszámú és többféle típusú intézményből kerülnek ki, így biztosítva van az a sokoldalú nézőpont, amely hatékonyan segíti a tanács munkáját mind a jelenben, mind a jövőben. A tagok száma régióként attól függ, milyen mértékben tud a régió hozzájárulni a WorldCat adatbázis gyarapodásához, valamint hogy milyen arányban vesznek részt a könyvtárközi kölcsönzésben [6].

A tanács tagjai 1978 júniusa óta egy évben háromszor ülnek össze, ami lehetőséget ad arra, hogy tanácskozzanak a felsőbb vezetéssel is, és véleményüket, tapasztalataikat megosszák egymással. A találkozó helyszíne mindig Dublin (USA). Témája az éppen aktuális évre szóló tervek, célok megvitatása, melyeket a Tagok Tanácsának Közössége készít elő [7]. Tulajdonképpen egy olyan köztes tanácsról van szó, amely biztosítja a hatékony kommunikációt az OCLC-t alkotó tagkönyvtárak és az OCLC vezetése között.

A tanács négy módon gyakorolja a felelősséget:

1. A Kuratóriumba 6 tagot választanak a Tagok Tanácsából.
2. Módosításokat ratifikálnak.
3. Az OCLC vezetőivel találkoznak, hogy megtárgyalják a közös érdekeltségeket, és ajánlásokat tegyenek.
4. Rendszeres és nyitott kommunikációt folytatnak a tagok és az OCLC között [8].

A Kuratórium 15 tagból áll, 6 tagot delegál a Members Council, tagja az OCLC elnöke, valamint 8 tag, akik az együttműködő intézmények tagjai közül kerülnek be. Feladatai: stratégiai célok tervezése, programok, tervek készítése, az OCLC éves költségvetésének jóváhagyása [9].

Az OCLC fő tevékenységi körei

- Oktatás,
- kutatás,
- katalogizálás,
- retrospektív konverziós feladatok,
- tájékoztató szolgáltatás,
- digitalizálás és állományvédelem,
- elektronikus kiadás,
- dokumentumszolgáltatás,
- könyvtárközi kölcsönzés.

A könyvtárak közötti forrásmegosztás előfeltétele, hogy bármely könyvtárból hozzáférhessenek az információhoz és a dokumentumokhoz. 1974-ben az IFLA célul tűzte ki közgyűlésének határozatterveként a publikációk egyetemes hozzáférhetőségének programját (UAP = Universal Availability of Publications). Ennek előzménye, az 1883-as osztrák egyezménytől kezdődően könyvtárközi kölcsönzés néven, az IFLA által 1935-ben kidolgozott nemzetközi szabályozáson keresztül már több évtizedre nyúlik vissza.

A könyvtárközi kölcsönzés fogalma mára átalakult, kibővült, hiszen inkább könyvtárközi dokumentumellátásról lehet beszélni, ami már azt is jelöli, hogy az olvasói kérés nemcsak ideiglenes hozzáféréssel, kölcsönzéssel teljesíthető, hanem másolat formájában, egy-egy folyóiratcikkkel vagy könyvrészlettel is. De ez azt is jelenti, hogy amíg a könyvtárközi kölcsönzés könyvtárak között zajlik, addig a hozzáférés biztosításában megjelentek a dokumentumszolgáltatók és kiadók, amelyek egyre nagyobb mértékben vesznek részt a dokumentumellátásban. A könyvtárak szerepe ezáltal nem szűnik meg, hanem átalakul, hiszen ki kell választani a megfelelő szolgáltatót, rendelést kell adminisztrálni, és továbbítani kell a dokumentumot.

A dokumentumszolgáltatók közötti választásnál célszerű a következő szempontokat figyelembe venni:

- a beérkezett és teljesített kérések számának aránya;
- az eredetiben kölcsönzés és a másolatszolgáltatás aránya;
- a szolgáltatók földrajzi elhelyezkedése, a kért dokumentum megjelenési helye;
- átfutási idő;
- költségek [10].

Az OCLC könyvtárközi dokumentumszolgáltatása

1971 óta gyűjtemény nélküli szolgáltatásként működik az OCLC könyvtárközi kölcsönzési alrendszere. Az országos közvetítő központ a továbbítja kéréseket a közös katalógus alapján megállapított lelőhelynek. 1979-től számítógépes rendszeren kezdték 12 könyvtár együttműködését tesztelni, ehhez akkor 4 millió bibliográfiai rekord, és 40 millió lelőhelyadat állt rendelkezésre. 1990-ben az OCLC megindította a korábbi rendszer PRISM rendszerrel való felváltását, és 1992-ben az eredeti rendszer leállítása után elindították a PRISM ILL-t (PRISM Interlibrary Loan = Könyvtárközi kölcsönzési alrendszer).

A felhasználó továbbra is három online eszközhöz fér hozzá:

- az OCLC adatbázishoz bibliográfiai adatellenőrzés céljából;
- az ILL tranzakciós fájlhoz a kérések és kölcsönzések lebonyolítására és nyomon követésére;
- a név- és címtárhoz könyvtárak, kiadók, dokumentumszolgáltatók adataiért [11].

Az ILL szolgáltatás lehetővé teszi a könyvtárak számára, hogy a rögzített információk között válogassanak a WorldCatból, és kéréseket küldjenek más könyvtáraknak az OCLC hálózatán belül. 2001-től webes felületen is lehet csatlakozni az ILL szolgáltatásaihoz, amely ez év májusától megújuló felülettel szolgálja ki a felhasználókat az OCLC FirstSearch rendszerén keresztül. Az új könyvtárközi kölcsönzési felület nem változott meg jelentős mértékben, leginkább a design, az egyes funkciók átcsoportosítása jellemző. Természetesen új lehetőségek is megjelentek, melyek közül érdemes néhányat megismerni. A dokumentumtípus kiválasztása a keresés esetében legördülő menü által valósulhatott meg, jelenleg pedig ikonok és magyarázatuk segítségével. További pozitív változás, hogy a könyvtárak adatainak nyilvántartása is külön elérhető, találatok esetén az adott könyvtár katalógusában lehet ellenőrizni a példányra vonatkozó adatokat, a tranzakciók áttekintése kényelmesebbé vált. Míg a korábbi rendszerben a kérési számok alapján lehetett azonosítani egy kérést, addig az azonosításában most már a cím is segít. A kereséseket el lehet menteni.

Problémaként említhető, hogy a rendszer alapértelmezett esetben a lelőhelyek száma alapján rendezi a találatokat. Ezenkívül kiválasztható még a relevancia – ami elsődleges lehetne –, időrend, OCLC-szám szerinti rendezés is.

Az OCLC kifejlesztette az ILL Fee Management (Könyvtárközi kölcsönzési díj-kezelő) rendszert, amelyben a rendszer szolgáltatásait igénybe vevő könyvtárak tudnak fizetni a szolgáltatásokért. A könyvtárak havi általánódíjat fizetnek, amelyből levonják az esedékes összeget. Mindez megkönnyíti a könyvtárak közötti elszámolást is, havonta összesíti a tartozásokat és követeléseket. Az OCLC által kiállított számla három részből áll, szerepel rajta:

- az IFM könyvtárból könyvtárnak való tartozása, a kölcsönzés díja;
- az IFM könyvtárból könyvtárnak való kölcsönadási hitele;
- az IFM számlakezelési díj.

A szolgáltatást igénybe vevők havi bontásban kapják a számlát, rajta részletezve a tranzakciókat, pl. rekordok megjelenítése, könyvtárközi kölcsönzés összege, adminisztrációs díj, keresési díj számra, címre, kulcsszóra. Ez a szolgáltatás azért előnyös, mert a banki átutalások lebonyolítása munka-, pénz- és időigényes, valamint nehézkes lenne e nélkül a reklamációk kezelése [12].

Az OSZK és az OCLC kapcsolata

Az első híradás az OSZK OCLC-vel megkezdett kapcsolatáról az *OSZK Híradóban* (37. köt. 9–10. sz. 1994. p. 5.) jelent meg, melynek címe: *OCLC hozzáférés az OSZK Könyvtárközi Kölcsönzés Osztályon*. Visszatekintve fölmerül a kérdés: miért vált szükségessé az OCLC, illetve miért éppen az OCLC vált szükségessé a dokumentumszolgáltatás terén? A cikk megjelenésekor a külföldre történő kérésrovábbítás kizárólag postai úton zajlott le. Mivel még nem voltak távolról hozzáférhető katalógusok, a továbbítás fő szempontja a kért dokumentum megjelenési helye volt. Ez az IFLA által megfogalmazott szolgáltatási elv Európában remekül működött, de az amerikai könyvtárak nem fogadtak el postai úton könyvtárközi kéréseket. Ennek az volt a szomorú következménye, hogy olyan dokumentumokat, amelyeknek csak Európán kívüli lelőhelye volt, nem lehetett megszerezni a hazai tudományos kutatás számára. Az általunk forgalmazott dokumentumoknak kb. 10%-a volt ilyen. Az OCLC tehát az európai könyvtári együttműködésben megoldatlan és megoldhatatlan problémák tökéletes megoldásának tűnt. Egyébként is nagyon vonzó volt a benne megtalálható – már akkor is – elképesztő mennyiségű információ, és a PRISM ILL könyvtárközi kölcsönzési rendszer már akkor tizenöt éves gyakorlati működése is. Emellett persze óriási kihívást is jelentett, mert ez volt az első online katalógus, amellyel kommunikálni lehetett. Nagy volt bennünk a várakozás és a félelem is.

Az 1995. év második félévében elkezdődött kérés- és dokumentumforgalom minden várakozásunkat fölülmulta: 504 elindított kérésünkből 227 megszerzett dokumentum lett. A teljesítési arány kezdetben meglehetősen alacsony (45%-os) volt. Még nagyon az elején jártunk a szolgáltató könyvtárak és feltételeik „kiismerésének”.

Az első teljes évben, 1996-ban újra hírt adtunk az OCLC felhasználásáról. Az *OSZK Híradóban* ismét (39. köt. 7–8. sz. 1996. p. 5.) beszámoltunk az OCLC-tranzakciók gyorsaságáról, és az írástunk megnyilvánult nagy rokonszenvről. Az évben több mint 2000 tranzakciót indítottunk, ebből majdnem 1500 dokumentumot szolgáltattak az amerikai könyvtárak, 67%-os hatékonysággal. Ezzel az Amerikai Egyesült Államok és Kanada az Egyesült Királyság és Németország mögött a harmadik legfontosabb partnerünkkel lépett elő. Az általunk lebonyolított dokumentumforgalom 20%-a az OCLC-vel volt kapcsolatos. Ezt akkor is hatalmas sikernek tartjuk, ha őszintén bevalljuk, hogy az új

vevőnek kezdetben kijáró ingyenességet hamarosan elvesztettük.

Az azóta eltelt években sok hasznos tapasztalatot szereztünk. Az OCLC mellett kiépültek az internetes európai könyvtári együttműködés forrásai és csatornái. Az OCLC már nem az egyedüli elektronikus közös katalógus, de kitüntetett szerepe megmaradt. Évente kb. 500-600 dokumentumhoz való hozzáférést biztosít a magyar kutatás számára. A külföldről megszerzett dokumentumok kb. 10%-a érkezik a tengerentúlról. A kért és a szolgáltatott dokumentumok aránya 70%-os. Megismertük a működő könyvtárközi rendszer előnyeit és hátrányait.

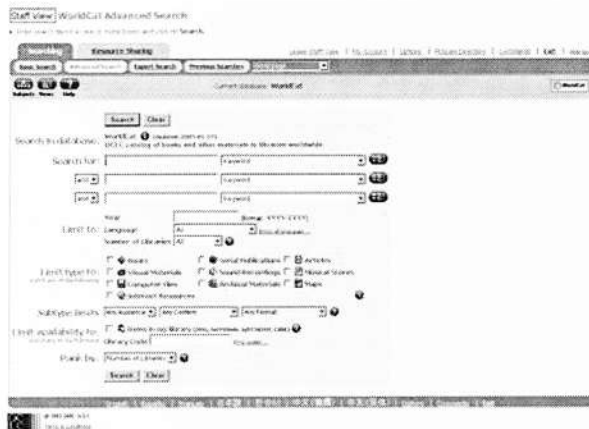
A másolatszolgáltatásban az általánosan használt Ariel dokumentumküldő szoftver segítségével kiküszöbölődik a távolság okozta időveszteség. A szolgáltatási díjakat nem szükséges drága, hosszadalmas és munkaigényes egyedi számlákkal kiegyenlítenünk, mert az IFM számlakezelő rendszer levonja a depozitunkból. Több olyan európai dokumentumot is sikerült megszerezünk, amely Európában csak helyben használható.

Kétségtelen hátrány az amerikai könyvtáraktól bennünket elválasztó nagy fizikai távolság, amely a postán feladott kölcsönzések esetében a küldési időt jelentősen megnöveli. Ezáltal gyakran veszélybe kerül a kölcsönzési idő betartása. A gyorspostával küldött dokumentumok esetében a hazai vámolási eljárás formalizmusa nehezíti meg a dolgunkat. Mivel az OCLC alapvetően a belföldi könyvtárközi dokumentumellátást segíti elő, ez meghatározza a rendszerben dolgozók „belterjes” szemléletét. Általánosan előforduló probléma, hogy szinte gépiesen igennel válaszolnak a kérésünkre olyan könyvtárak is, amelyek tengerentúlról nem kölcsönöznek.

Könyvtárközi dokumentumellátás OCLC-vel (<http://firstsearch.oclc.org>)

A jelszavas bejelentkezés után először az *Advanced Search* felülete jelenik meg, itt lehet a kért műre – kiválasztott szempontok alapján – a WorldCat adatbázisában keresni (1. ábra). A WorldCat nemzetközileg egyesült közös katalógus, rekordjainak száma jelenleg több mint 58 millió.

A könyvtárközi kéréslap alapján lehet a keresést elindítani, abban az esetben, amikor már ez a forrás marad egyedül a beszerzés számára. A keresés többféleképpen is megtörténhet:

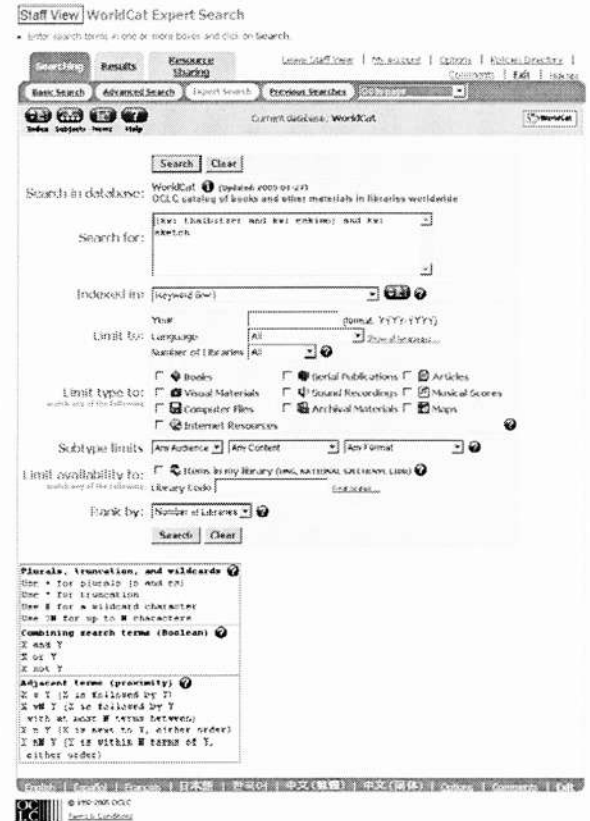

1. ábra Összetett keresés

- Az **Expert Search** parancsmódú keresés (2. ábra). Ez a felület több pontban mutat azonos-ságot az Advanced Search felületével. Lényeges különbség, hogy itt a keresőkifejezést meg kell fogalmaznunk ahhoz, hogy biztos találatot kapjunk. Külön lenyitható az indexek listája betűrendben, ami megkönnyíti a keresést. Hátránya, hogy ekkor a cím lentre kerül. (Néhány példa az indexekre: Author/au:, Corporate and Conference Name/cn:, Descriptor/de:, Dewey Class Number/dd:, ISBN/nb:, ISSN/ns:, LC Control Number/nl:, Material Type/mt:, Personal Name/pn:, Publisher/pb:, Publisher Location/pl:, Series Title/se:, Title/ti:, Update Date/up: stb.) Az adatok teljessége mindig az adott könyvtár katalizálásától is függ. A következő lehetőség, hogy évet jelöljünk meg, majd a betűrendben elhelyezett nyelvek közül választhatunk, végül itt beállíthatjuk, hogy 5-nél, 50-nél vagy 500-nál több lelőhelyet szeretnénk-e megjeleníteni. A dokumentum típusának megjelenítése – mint már említettük – ikonok segítségével történik oly módon, hogy bejelöljük a kívánt formát, tehát könyvet, időszaki kiadványt, vizuális és hangzó anyagot, számítógépes fájlt, internetes forrást, térképet, kottát, archív anyagot, cikket. A célközönség esetén be lehet jelölni, hogy bárkinek szóló mű, csak ifjúsági vagy nem ifjúsági szempontok alapján keressük a művet, tartalom alapján szűkíthetünk még regényre vagy nem regényre, életrajzra, disszertációra, zenei hangfelvételekre, nem zenei hangfelvételekre. A formátum is további lehetőségeket kínál, így beállítható bármilyen formátum, azon túl öreg betűs, Braille-írási dokumentum, kézirat, mikroformátumú vagy nem mikroformátumú dokumentum, audio-CD, kazetta, hanglemez, videokazetta, DVD. A lelőhely szerinti szűkítésre is lehetőség van a következő szempontok alapján: saját könyvtá-

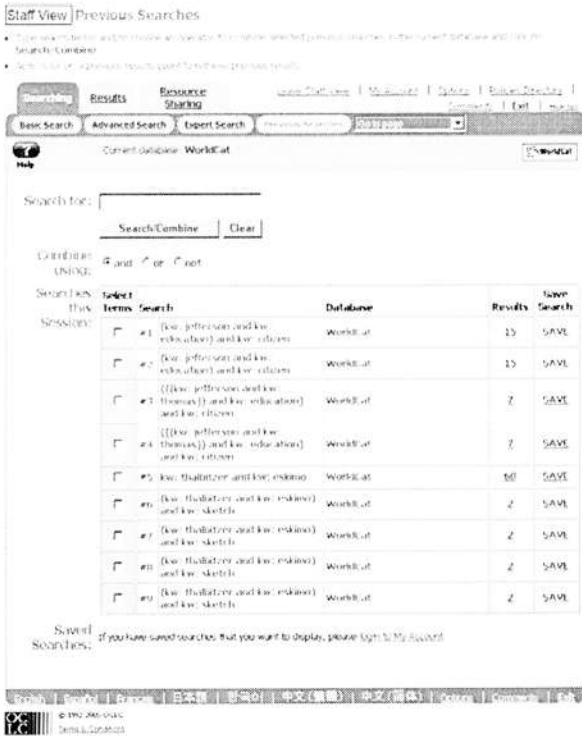
runk állományában keres, vagy bejelölhető olyan könyvtár kódja, amellyel például helyi szinten szorosabb együttműködés alakult ki az adott településen, régióban, országban. A találatok megjelenítése a fentebb leírt szempontok alapján történhet meg.

A keresési kifejezésben 3 kulcsszót adtunk meg az Advanced Searchben, ezt a rendszer a parancsmódú keresésben ilyen módon jeleníti meg.

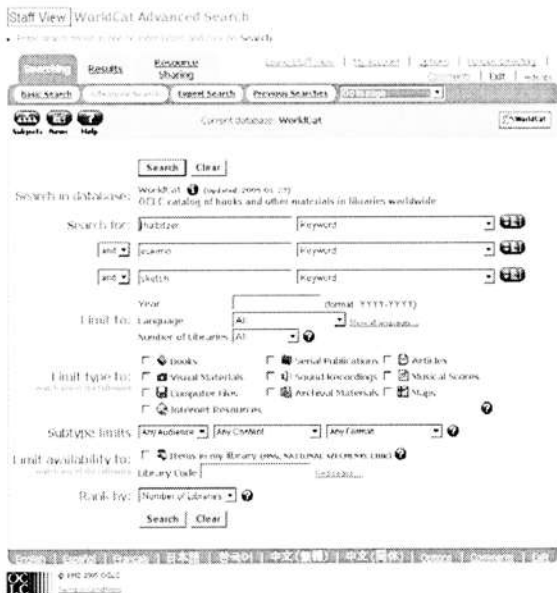
2. ábra Parancsmódú keresés

- A **Previous Searches** a már korábban végzett kereséseket tartja nyilván, egy bejelentkezésen belül. Megjeleníti a keresési kifejezést, az adatbázist, és a találatok számát (3. ábra). Két vagy több keresést is ki lehet választani, majd összekapcsolni azért, hogy a keresési feltételben megadott szempontok együttesen milyen találatokat tudnak eredményezni. A keresésnél alkalmazhatók a Boole-operátorok. A kereséseket el lehet menteni, és később is le lehet futtatni.
- A **Basic Search** egyszerű keresést tesz lehetővé kulcsszóra, szerzőre, címre, ISBN számra, évre.
- Az **Advanced Search** összetett keresés a felhasználó számára. Különböző szempontok: dokumentumazonosító, egyéni és testületi szerzői adatok, nyelv, kiadó, kiadás helye, ISBN és ISSN szám, tárgyszó, cím stb. alapján lehet keresni.

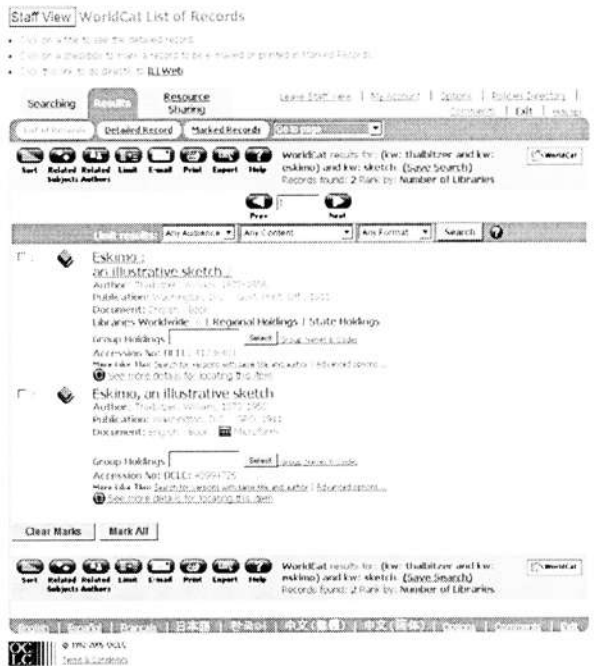
3. ábra Keresési történet

Az Expert Search esetén már említett funkciók itt is ugyanúgy érhetők el. A keresésben látható a különbség, hiszen itt már legördülő menü segítségével állíthatjuk be a keresési szempontokat. A keresés a következő műre irányult: Thalbitzer, William: Eskimo : an illustrative sketch. Washington, D.C. : Govt.Print.Off., 1911 (4. ábra). Három kulcsszót jelöltünk meg a keresés alapjául.

4. ábra Példa az összetett keresésre

A keresési parancs kiadása után a WorldCat adatbázisban két találatot mutat a rendszer, az egyik könyv, míg a másik mikroformátumú dokumentum. A lelőhelyek száma pedig hat (5. ábra).

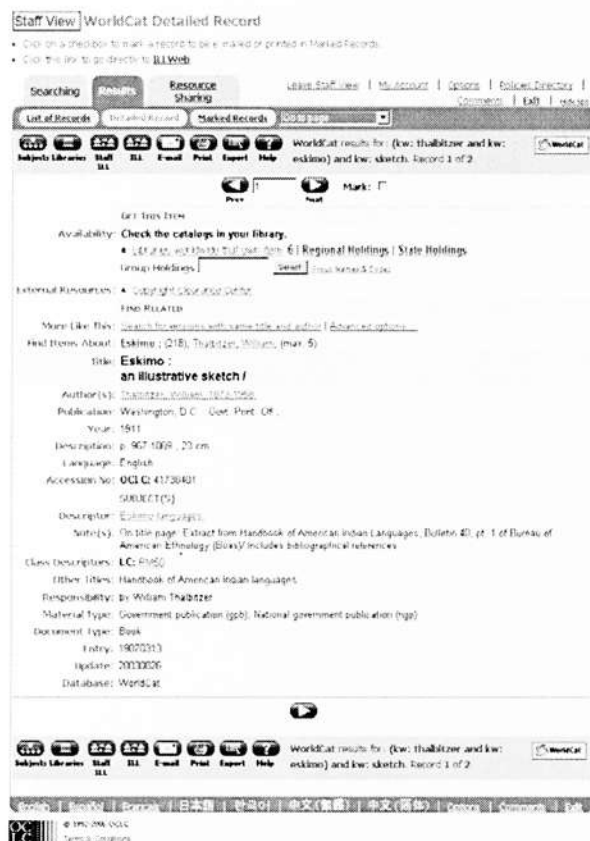

5. ábra Találatok rövid megjelenítése

Ezután tovább kell lépni a kiválasztott találat címére kattintva, amely után egy bibliográfiai leírás jelenik meg az adott műről (6. ábra). Ezt követően a lelőhelyek számára kattintva jelennek meg a lelőhelyek, amelyek közül ki kell választani a legmegfelelebbet. Be kell állítani azt, hogy minden lelőhely megjelenítését szeretnénk-e kérni, vagy emellett lehetőség van alapértelmezettként beállítani előre kijelölt lelőhelyeket, melyeket elsődlegesen szeretnénk, mert az adott könyvtárakkal esetleg kedvezőbb az együttműködés. Lehetőség van állambeli, regionális lelőhelyválaszték beállítására is, és csoportot is lehet képezni azokból a könyvtárakból, amelyekkel leginkább szeretnénk a szolgáltatást végezni, hiszen könnyen előfordulhat, hogy helyileg közelebb van, és így gyorsabb vagy olcsóbb a dokumentumokhoz való hozzájutás.

Az OSZK-ban minden lelőhelyre szükség van, hiszen például anyagi szempontok alapján sem mindegy, honnan érkezik a dokumentum. A keresés eredménye alapján a találatok európai, ázsiai, afrikai, kanadai, amerikai lelőhelyeket mutatnak. Ezek a helyek két betűvel jelzett kóddal vannak ellátva. A rendszer a lelőhelyeket betűrendbe rendezi, a kanadai lelőhelyeket tartományokra, míg az amerikai lelőhelyeket államokra bontja, és azon

belül is mindent betűrendben mutat. Ezután jelenik meg a könyvtár megnevezése, és az, hogy a könyvtár küldő vagy nem küldő félként van-e jelen.

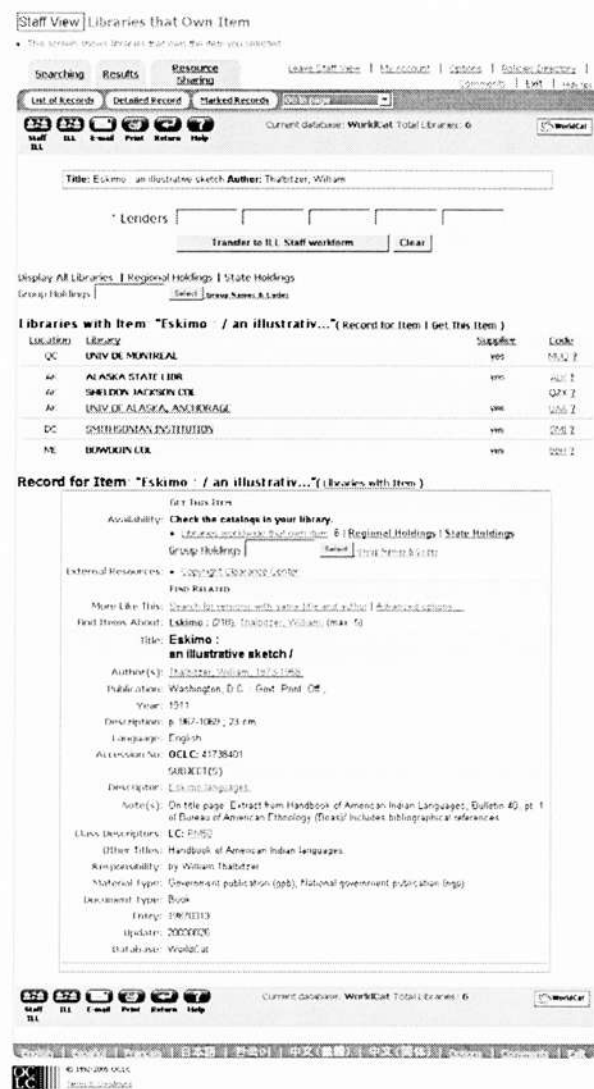

6. ábra A dokumentum adatainak teljes megjelenítése

Vannak olyan könyvtárak, amelyekről lehet, míg vannak olyanok is, amelyekről nem lehet online kérni a dokumentumokat, ezért ezt megkülönböztetve jelölik. A könyvtárak három betűből álló kódval vannak jelölve. A kód mellett található kérdőjel pedig arról nyújt tájékoztatást, hogy az adott könyvtárról információt kérhetünk (7. ábra). A Univ of Alaska, Anchorage könyvtár adatait választottuk ki (ILL Policies Directory). A könyvtárak leírásánál található adatok: a könyvtár neve és szimbóluma, címe, küldő, kölcsönző könyvtár, a könyvtár típusa, könyvtári csoporthoz való tartozás, további szimbólum, a katalógus elérhetősége, a kölcsönzési feltételek definiálása, a szolgáltatás módjai, költségei, időtartama, a könyvtárközi kölcsönzést végző könyvtáros neve, elérhetősége.

Újdonság a korábbi webes felülettel szemben, hogy itt a könyvtár nevére kattintva a könyvtár saját katalógusába lehet lépni – például a Smithsonian Institution könyvtárát választva –, itt státust nézhe-

tünk az adott példánynál, a dokumentum másolására vonatkozó adatokat, azonosító jelzetet, valamint kérhető a MARC formátumú megjelenítés is.

7. ábra Leleőhelyek listája

A következő lépésben történik a leleőhelyek kiválasztása oly módon, hogy a könyvtárak kódjaira kattintunk. A kért dokumentumot maximálisan öt leleőhellyel lehet összekapcsolni. Ha a leleőhelykódot kétszer jelöljük be, akkor az egy leleőhelyre eső idő megkétszereződik. Ezután az online űrlapot hívjuk be (ILL Staff workflow) (8. ábra), ahová a rendszer automatikusan beemeli a dokumentum adatait, a leleőhelykódokat, a kérés idejét, az OCLC-számot, a kérő könyvtár kódját. Elkezdődik a státus jelölése, valamint kitöltődik a határidő is, ameddig a kérő könyvtár elfogadja a kérés teljesítését; ezt a könyvtár szolgáltatásra vonatkozó adatainál lehet beállítani. A rendszer a dokumentum

8. ábra Rendelési űrlap

bibliográfiai adatait is automatikusan kitölti, végül a kérő könyvtár, majd az olvasó adatai jelennek meg. Ezen az űrlapon kell megjelölni a kérésre vonatkozó egyedi adatokat is a kérő könyvtár esetében. Ez lehet másolatra vonatkozó információ. Ha csak egy cikkre van szükség a műből, akkor

jelölni kell a pontos adatait. Az OSZK belső nyilvántartásához kötődő másik fontos információ, hogy a kérésnek iktatószámot kell adni, mert ezáltal lesz nyomon követhető a kérés, a dokumentum útja. Ezt a számot bejelölik a kérő könyvtár adatainál (Billing Notes). Innen a kitöltött adatok után már küldhető a kérés az első lelőhelyhez.

A kérés feladása után a következő státusz a tranzakció elindulását jelzi, az állapot ekkor már átvált Workformról Pendingre, vagyis folyamatban van a kérés feldolgozása. Ebben a státuszban az előző lépéshez hasonlóan három fő információ található, tehát az általános információk a rekordról, bibliográfiai adatok, a kérő könyvtár adatai. A rekord itt már tranzakciós számot is kap, amelynek segítségével továbbra is nyomon lehet követni a kérés állapotát (ILL Number).

Amennyiben a kérést teljesíteni tudják, kitöltődik a feladás ideje, és a lelőhelyadatoknál csillag jelenik meg azért, hogy nyomon lehessen követni, éppen kinél tart a kérés feldolgozása. Egy-egy szolgáltatónál négy (amerikai) munkanapig áll a kérés, ha nem tudják teljesíteni, akkor az továbbítódik a következő megjelölt lelőhelyhez. A leadott kérések állapotát, a róluk szóló információkat lehet nyomon követni a Request Managerben, a kérésáttekintőben (9. ábra). Itt külön láthatók a kölcsönzői adatok és a küldő adatok. Mivel azonosítóval léptünk be, csak a ránk vonatkozó tranzakciós adatok jelennek meg. Státusz alapján vannak csoportosítva a kérések, ami mindig az adott napi állapotot jelöli, ez mindig a kérések feladásától, teljesítésétől függ.

Requester	Request Date	Request Number	Requester Location	Requester City	Requester Address	Requester Phone	Requester Fax	Requester Email	Requester Website	Requester Notes	Requester Comments	Requester Status	Requester Action
HNG	20060227	41770401	MJO	New York	100 W. 42nd St. New York, NY 10036-2498	212 677 1000	212 677 1001	nylib@nylib.org	http://www.nylib.org	Request for book: 100 W. 42nd St. New York, NY 10036-2498	Request for book: 100 W. 42nd St. New York, NY 10036-2498	NEW	Submit

9. ábra Kérések áttekintése

A kölcsönzői adatoknál vannak feltételhez szabott, nem hosszabbított, visszautasított kérések. Információt lehet kapni a leadott, elfogadott, már teljesített, hosszabbítható kérésekről, valamint kaphatunk egyéb üzenetet is, amelyben például sürgetik a dokumentumok visszaküldését, vagy éppen arra

kérdeznek rá, hogy megérkezett-e a kért dokumentum. Az ábrán látható, hogy két nem teljesíthető kérés van folyamatban (Unfilled).

A nem teljesíthető kérésnél az alábbi információk láthatók: az általános adatok – a kérés azonosító száma, dátuma, OCLC-azonosítója, a kérő könyvtár kódja, a megjelölt küldő könyvtárak, státusz, forrás, végül az a dátum, ameddig a kérést még elfogadja a kérő fél; ez az OSZK-ban a kérés feladásától számított 60 napra van állítva, alapértelmezésben. Ezt követi a kérés története dátum, küldő, ok jelölésével. Látható, hogy a 4 küldő fél közül három nem kölcsönöz, míg van olyan leőhely is, amely a négy munkanapos határidőt túllépve nem tudta teljesíteni a kérést. A bibliográfiai leírás és a kérő könyvtár adatai jelennek meg az ablakban (10. ábra).

Staff View | Display

Search | Results | Resource Sharing | Request Manager | Blank Workflows | Tracking | My Requests | OCLC logo

UNFILLED - Borrower

Delete Record
Update | Save | New | Reset

General Record Information

Request Identifier: 1754912
Request Date: 20050112
OCLC Number: 25730650
Borrower: HUG
Lenders: LWA, RBN, RHE, NDO

Status: UNFILLED
Source: OCLCLL

Request History

Date	Lender	Reason / Response
20050115	LWA	No - Item Circulating
20050120	RBN	No - Item Circulating
20050127	RHE	Aged to next lender
20050127	NDO	No - Item Circulating

Item Information

Title: Proceedings: the H.P. Lovecraft centennial conference /
Editor: any
Imprint: [West Warwick, RI : Necronomicon Press, 1991]
Verbatim: OCLC Format Book
Document Information:
Notes: Kuhl, Eva
Ship To: National Széchényi Library/LL/Node Palace Wing F Budapest/102/Hungary
Ship Via: REQUESTED: AIR MAIL, or AIRTEL. No courier please.
Maximum Cost: IFM - \$15.00
Copyright Clearance: CCG
Billing Notes: Due no 9876543210A
Tax: 06 1 487 0079 ARIEL 193 6 201 142
Email: kuhl@szekenyi.hu
Borrowing Notes: IFM preferred. No courier please

© 1997-2005 OCLC
Terms & Conditions

10. ábra Visszaútasított kérés

A leadott, folyamatban lévő kérések listájánál (Online Produced) látható hét kérés. Részleteiben: a rekordok, a tranzakciós szám, a státusz, a dokumentum címe, valamint a kérő-küldő könyvtár adatai jelennek meg. A státusoknál a következő típusok láthatók: folyamatban lévő kérés (in process), ami azt jelenti, hogy a kérés feldolgozása folyamatban van, de még nem jeleztek vissza arról, hogy teljesíthető-e. Ekkor addig ugrik a csillag az egyes leőhelyek kódjánál, amíg valaki nem tudja a kérést teljesíteni. A másik státusz a pending, ekkor a feladott kéréshez még egyáltalán nem nyúltak hozzá (11. ábra).

Staff View | Summary

Search | Results | Resource Sharing | Request Manager | Blank Workflows | Tracking | My Requests | OCLC logo

Online Produced
Records found: 8

Item	Request Identifier	Status	Title	Additional Information
Request 1	201587	IN PROCESS	Camp resources inventory /	Patron: Kuhl, Eva
Request 2	1865136	PENDING	Islamic medicine	Patron: Kuhl, Eva
Request 3	1926699	PENDING	Brewing mead - Witches in meadows	Patron: Kuhl, Eva
Request 4	2015770	PENDING	The mind's sky - human intelligence	Patron: Kuhl, Eva
Request 5	2015875	PENDING	Anthropology - observation select	Patron: Kuhl, Eva
Request 6	3036341	PENDING	Parasite host-parasite	Patron: Kuhl, Eva
Request 7	3036341	PENDING	Theological request - presides	Patron: Kuhl, Eva
Request 8	1879615	SHIPPED	Sleep & sleep disorder /	Patron: Kuhl, Eva

© 1997-2005 OCLC
Terms & Conditions

11. ábra Folyamatban lévő kérések listája

Staff View | Summary

Search | Results | Resource Sharing | Request Manager | Blank Workflows | Tracking | My Requests | OCLC logo

Shipped
Records found: 20

Item	Request Identifier	Status	Title	Additional Information
Request 1	1365181	SHIPPED	Allegory and the work of medieval poetry	Patron: Kuhl, Eva
Request 2	1471584	SHIPPED	Notes on the checked-out and checked-in	Patron: Kuhl, Eva
Request 3	1471599	SHIPPED	Government and the voluntary sector	Patron: Kuhl, Eva
Request 4	1471590	SHIPPED	Eskimo - an illustrative sketch /	Patron: Kuhl, Eva
Request 5	1507606	SHIPPED	The book repair manual /	Patron: Kuhl, Eva
Request 6	1620021	SHIPPED	Photogrammetry (Photogrammetry: Liston)	Patron: Kuhl, Eva
Request 7	1665808	SHIPPED	Staggia e aggettio nel testo antico	Patron: Kuhl, Eva
Request 8	1665808	SHIPPED	Clinical ophthalmology - a test you	Patron: Kuhl, Eva
Request 9	1665808	SHIPPED	Orpheus aux Muses Age /	Patron: Kuhl, Eva
Request 10	1665808	SHIPPED	Thomas, Jefferson and the education	Patron: Kuhl, Eva
Request 11	1665808	SHIPPED	Anatomy of murder - mystery, detect	Patron: Kuhl, Eva
Request 12	1665808	SHIPPED	The essential stadium complex /	Patron: Kuhl, Eva
Request 13	1665808	SHIPPED	Lost time - an autobiography and song	Patron: Kuhl, Eva
Request 14	1665808	SHIPPED	Present pasts - urban palimpsests	Patron: Kuhl, Eva
Request 15	1665808	SHIPPED	Rural resource management - problems	Patron: Kuhl, Eva
Request 16	1665808	SHIPPED	Youth, popular culture and nostalgia	Patron: Kuhl, Eva
Request 17	1665808	SHIPPED	Les mémoires de Maurice et Gene	Patron: Kuhl, Eva
Request 18	1665808	SHIPPED	The book repair manual /	Patron: Kuhl, Eva
Request 19	1665808	SHIPPED	San Ildefonso e la Cattedrale di El Estero	Patron: Kuhl, Eva
Request 20	1796924	SHIPPED	Virtual and adaptive environments	Patron: Kuhl, Eva

© 1997-2005 OCLC
Terms & Conditions

12. ábra Az elküldött dokumentumok listája

A már teljesített kérések állapotát mutatja be a 12. ábra, a kérés azonosítójával, státusszal, címmel, a küldő-kérő könyvtár adataival (Shipped). A

Request Manager e típusban 25 kérést mutat. Ebben az állapotban a következő adatokat jeleníti meg a rendszer: általános információk; a tranzakciós szám után a kérés dátuma; OCLC-szám; a kérő könyvtár kódja; az általuk megadott határidő; a küldő könyvtár kódja mellett szerepel a csillag, amely jelzi, elküldték a dokumentumot; a státusz; az a dátum, ameddig a kérés teljesítése még jó a kérő könyvtárnak. Majd a bibliográfiai adatok, valamint a kérő könyvtár adatai kívül megjelennek a küldő fél adatai, a kölcsönzés összege – amely több, mint a kérő könyvtár által megjelölt összeg –, az elküldés dátuma, valamint az a cím, ahova vissza kell küldeni a kért dokumentumot.

Hosszabbítás (Renewal Granted) kérésére is van lehetőség, hiszen gyakran előfordul, hogy a kért dokumentum későn érkezik meg. Ebben a státuszban hét dokumentum van. Mindegyiket elfogadták hosszabbításra (Renewal OK) (13. ábra).

Staff View Summary

Searching Results Resource Sharing

Request Manager Blank Worksheet Printing My Requests

Renewal OK - Borrower
Record number: 2 Total records: 7

Return with Today's Date

Renewal Request
Renewal OK

Update Edit Reset

General Request Information

Request Identifier: 003131
Request Date: 2004/12/02
LIB Number: 1772007
Borrower: BMC
Request Date: 2005/01/05
Due Date: 2005/01/24
Lenders: JME, JHE, PAU, RU, RU

Status: RENEWAL OK
Number: OCLC
Send Before: 2005/01/21
Renewal Request: 2005/01/20
New Due Date: 2005/01/24

Request History

Date	Lender	Reason / Response
2004/12/02	JME	No Other

Bibliographic Information

Author: Ezra Pound Centennial Conference (1985 : Haly, Idaho)
Title: Rendezvous at the Ezra Pound Centennial Conference /
Edition: 1st ed.
Imprint: Pocatello: Idaho State University Press, 1987
Version: OCLC Format: Book

Borrowing Information

Patron: Kurt, Eva
Ship To: National Széchényi Library/Alföldi Földvár W/ Budapest/1027/Hungary
Bill To: SAME
Ship Via: UNEXTERED: AIR MAIL or AIRTEL. No courier please.
Maximum Cost: IFM: \$15.00
Copyright Clearance: CCC
Billing Notes: Due on 10/21/2005
Fax: 36-1-461-8670 AIRTEL: 1021-201-142
Email: kerkosz@szek.hu
Loc. notes:
Borrowing Notes: IFM preferred. No courier please.
Returned:
Insurance:

Lending Information

Lending Charges: IFM: 10.00
Shipped: 2004/12/06
Return To: University of Pennsylvania Libraries/420 Walnut St Assembly Loan/Philadelphia PA USA 19104-6277

13. ábra Elfogadott hosszabbítások listája

A már említett általános információk jelennek meg, új tartalommal, így kiemelendő a kérés dátuma (2004. 12. 02.), a megérkezés dátuma (2005. 01. 05.), az első határidő (2005. 01. 24.). Meglehetősen rövid idő maradt arra, hogy a kérő könyvtár iktassa a dokumentumot, majd az olvasó is megkapja a dokumentumot, valamint még a szűk határidőre vissza is érkezzen a kért mű. Ezért vált szükségessé a hosszabbítás, amit engedélyeztek is, így az új határidő 2005. 02. 24. lett. Ezenkívül a már említett kérés teljesítésének története, bibliográfiai adatok, a kérő-küldő könyvtári információk jelennek meg (14. ábra).

Staff View Display

Searching Results Resource Sharing

Request Manager Blank Worksheet Printing My Requests

Renewal OK - Borrower
Record number: 2 Total records: 7

Return with Today's Date

Renewal Request
Renewal OK

Update Edit Reset

General Request Information

Request Identifier: 003131
Request Date: 2004/12/02
LIB Number: 1772007
Borrower: BMC
Request Date: 2005/01/05
Due Date: 2005/01/24
Lenders: JME, JHE, PAU, RU, RU

Status: RENEWAL OK
Number: OCLC
Send Before: 2005/01/21
Renewal Request: 2005/01/20
New Due Date: 2005/01/24

Request History

Date	Lender	Reason / Response
2004/12/02	JME	No Other

Bibliographic Information

Author: Ezra Pound Centennial Conference (1985 : Haly, Idaho)
Title: Rendezvous at the Ezra Pound Centennial Conference /
Edition: 1st ed.
Imprint: Pocatello: Idaho State University Press, 1987
Version: OCLC Format: Book

Borrowing Information

Patron: Kurt, Eva
Ship To: National Széchényi Library/Alföldi Földvár W/ Budapest/1027/Hungary
Bill To: SAME
Ship Via: UNEXTERED: AIR MAIL or AIRTEL. No courier please.
Maximum Cost: IFM: \$15.00
Copyright Clearance: CCC
Billing Notes: Due on 10/21/2005
Fax: 36-1-461-8670 AIRTEL: 1021-201-142
Email: kerkosz@szek.hu
Loc. notes:
Borrowing Notes: IFM preferred. No courier please.
Returned:
Insurance:

Lending Information

Lending Charges: IFM: 10.00
Shipped: 2004/12/06
Return To: University of Pennsylvania Libraries/420 Walnut St Assembly Loan/Philadelphia PA USA 19104-6277

14. ábra A dokumentum visszaküldésének jelzése

Külön státusa van a feltételhez szabott kérésnek (Conditional), jelen esetben ilyen nem volt. Példaként említhető, hogy teljesítésnél például a csillaggal jelölt intézmény jelzi, hogy csak az egyes fejezetek tartalomjegyzékét tudja elküldeni. Ezt a kérő könyvtár elfogadhatja, vagy ha van olyan lelőhely, ahol a kérés még nem volt, akkor az oda továbbítható. A további üzenetek közt lehetőség nyílik arra, hogy megtekinthessük azokat a kéréseinket is, amelyeket nem tudtak teljesíteni.

A speciális üzenetek (Special Messages/Borrower) között például lehet egy sürgető üzenet (Overdue), míg a másik arra kérdezi rá, hogy a dokumentum megérkezett-e (Received?). Ez az OSZK belső nyilvántartásának áttekintésével ellenőrizhető. Ha megérkezett, akkor mindenképpen jelezni kell. Nem hosszabbítható dokumentumok esetében (No Renewal Special Messages) a rendszer jelzi, hogy az adott dokumentumot sürgősen vissza kell küldeni, ezért a hosszabbítás dátumánál a NO jelenik meg.

Usage Statistics | FirstSearch Service | FirstSearch Admin | ILL Tools | ILL Policies Directory

FirstSearch
Administrative Module

Resource Sharing
Staff ILL Settings

ILL Authorization: 100117922 | FirstSearch Authorization: None | Symbol: HNG

Constant Data

Authorizations | Constant Data | Saved Notes | Custom Holdings Groups | Custom Holdings Paths | Direct Request Profiles

Constant Data

View/Edit | New Blank Record | Delete Record | Save Changes

To edit a specific Constant Data Record:
Select [DEFAULT] Constant Data Record OR enter an existing CIL Name [DEFAULT]

Go

Borrowing Library Information

ILL Name: [DEFAULT] Last Modified Date: 20040430

Send Before: [Hrs] relative to today's date (format: +DD) [?]

Edition: [Any] [?]

Ship To: [San Jose State Library/ILL/Book Palace] [?]

Bill To: [JARS] [?]

Ship Via: [REGISTERED AIR MAIL or AIRTEL No covers please] [?]

ILL Fee Management: [Apply] [?]

Maximum Cost: [\$15.00] [?]

Copyright Compliance: [None] [?]
[CCL: Conforms to U.S. Copyright Law] [?]
[CCC: Conforms to CONTU Guidelines] [?]

Fax: [916-437-0079 - ARIEL T] [?]

E-mail: [jill@csd.sjsu.edu] [?]

Billing Notes: [Cost \$0.] [?]

Borrowing Notes: [IFR preferred. No cover loan please.] [?]

Affiliation: [?] [?]

Patron Information

Patron: [Kurt, Bob] [?]

ID: [?] [?]

Department: [?] [?]

Status: [?] [?]

Address: [?] [?]

Phone: [?] [?]

E-mail: [?] [?]

Fax: [?] [?]

Notes: [?] [?]

Lending Information

Due Date: [+30] relative to today's date (format: +DD) [?]

ILL Fee Management: [Apply] [?]

Lending Charges: [?] [?]

Shipped: [+0] relative to today's date (format: +DD) [?]

Ship Insurance: [?] [?]

Lending Notes: [?] [?]

Lending Restrictions: [?] [?]

Return to: [?] [?]

Return Via: [Library Rule] [?]

* Indicates a required field

View/Edit | New Blank Record | Delete Record | Save Changes

English | Español | Français | 日本語 | 中文(香港) | 中文(简体) | Help | Site Map/Print | Exit

Back to top

15. ábra Az OSZK állandó adatai

A könyvtárközi kölcsönzésben részt vevő könyvtárak állandó adatainak nyilvántartása a Staff ILL SETTINGS-ben történik. Itt állíthatók be azok az adatok, amelyek a tranzakció lebonyolításához szükségesek. Ezek az adatok szerkeszthetők (Constant Data). Itt a fogadó könyvtár adatainál beállítható, hogy a kérésre mennyi ideig vár a könyvtár, milyen kiadás felel meg, a küldés helye, címe, a számlázási cím, a küldés módja stb. Beállítható továbbá a maximális költség is. Ez azt jelenti, hogy meghatározható egy összeg, amelynél többet a könyvtár nem tud fizetni a szolgáltatásért. Jelölhető, hogy a könyvtár az IFM szolgáltatást részesíti előnyben. Ezenkívül e-mail, faxadatok, Ariel szolgáltatás, a kapcsolattartó személy neve és adatai is megadhatók. Itt állítható be még a küldő könyvtárra vonatkozó adatok köre is, pl. mennyi ideig adja kölcsön a dokumentumot, részt vesz-e az IFM-szolgáltatásban, ha igen, mennyi annak a díja, a visszaküldés címe (15. ábra).

Az OCLC küldetése, hogy a jövőben is a könyvtárak költségeit csökkentve, a könyvtárak és felhasználók számára nyújtott szolgáltatásaival hozzájáruljon a világ információihoz. Az OCLC globális együttműködés kíván lenni, céljai megvalósításának érdekében folyamatosan fejlődő, erősíti szolgáltatásait [13].

Összefoglalva: az OCLC nélkül már elképzelhetetlen a nemzetközi dokumentumforgalom. Külön szerencsének tartjuk, hogy viszonylag korán megismerkedhettünk vele, mert nagy szerepet játszott abban, hogy gondolkodásunkat, munkaszervezésünket, szolgáltatásunkat az elektronikus kor igényeinek megfelelően tudtuk átalakítani.

Irodalom

- [1] SEBESTYÉN György: Légy az információs társadalom polgára! Bp.: ELTE Eötvös K., 2002. p. 9–10.
- [2] MITCHELL, Janet: OCLC – nemzetközi bibliográfiai forrásmegosztó hálózat könyvtárak számára. = Könyvtári Figyelő, 4. (40.) köt. 4. sz. 1994. p. 567.
- [3] History of OCLC, <http://www.oclc.org/about/history/default> [2005.07.01.]
- [4] Management, <http://www.oclc.org/about/management/default.htm> [2005.07.01.]
- [5] JORDAN, Jay: OCLC Operations. = Encyclopedia of Library and Information Science, 2. kiad. 3. köt. Szerk.: Miriam A. Drake. Lib-Pub p.1591-2378 New York : Marcel Dekker, 2003. p. 2238.
- [6] Members Council, <http://www.oclc.org/memberscouncil/default.htm> [2005.07.01.]

- [7] Meetings, <http://www.oclc.org/memberscouncil/meetings/default.htm> [2005.07.01.]
- [8] How OCLC Members Council works, <http://www.oclc.org/memberscouncil/works/default.htm> [2005.07.01.]
- [9] OCLC Board of Trustees, <http://www.oclc.org/about/trustees/default.htm> [2005.07.01.]
- [10] FERENCZY Endréné: A könyvtári modell. Könyvtárközi dokumentumellátás. = Könyvtárosok kézikönyve 3. köt. A könyvtárak rendszere. Szerk.: Horváth Tibor, Papp István. Budapest, Osiris, 2001. 356 p. p. 347–348.
- [11] MOHOR Jenő: Az OCLC könyvtárközi kölcsönzési és dokumentumszolgáltató tevékenysége. Az újabb fejlemények. = Könyvtári Figyelő, 3. (39.) köt. 4. sz. 1993. p. 671.
- [12] JORDAN, Jay: OCLC Operations. = Encyclopedia of Library and Information Science, 2. kiad. 3. köt. Szerk.: Miriam A. Drake. Lib-Pub p.1591-2378 New York : Marcel Dekker, 2003. p. 2243.
- [13] Furthering access to the world's information, <http://www.oclc.org/about/mission/default.htm> [2005.07.01.]

Beérkezett: 2005. IX. 12-én.

Krasznai Márta

informatikus könyvtáros,
az Országos Széchényi
Könyvtár Dokumentumellátó
Szolgálatának munkatársa.
E-mail: krasznai@oszk.hu

Kürti Lászlóné

az Országos Széchényi
Könyvtár Dokumentumellátó
Szolgálatának osztályvezetője.
E-mail: kurti@oszk.hu

Patkósné Hanesz Andrea

az SZTE Juhász Gyula
Tanárképző Főiskolai Kar
könyvtártudományi
tanszékének adjunktusa.
E-mail: handrea@jgytf.u-szeged.hu

PUMA (Publikus Metaadatbázis rendszer)

A Digitális Objektum Azonosítók (Digital Object Identifier = DOI) metaadatai tartalmazzák azokat a tartalomra, illetve a tartalom előállításának körülményeire vonatkozó adatokat, amelyek a tartalmat könnyen kereshetővé teszik. A metaadatok alapján történő keresés hatékonnyá tételére jött létre a PUMA (PUBlikus Meta-Adatbázis rendszer) alkalmazás. A rendszert az Adatbázis Jogvédő Egyesület (AJE) megbízásából a DigiRight Hungary Kft. fejlesztette és forgalmazza.

A PUMA a DOI regisztrációs rendszerhez kapcsolódva DOI azonosítóval ellátott tartalmakat keres metaadatok alapján. Mivel a tartalmakhoz sok esetben közvetlenül nem lehet hozzáférni, a PUMA rendszer a megtalált tartalomhoz tartozó DOI-

metaadatokat listázza. Mivel a regisztrált DOI-k, a hozzájuk tartozó metaadatok, illetve a mögöttük levő tartalmak gyakran nem publikusak, vagy csak jogdíj fizetése ellenében hozzáférhetők, a PUMA olyan – széleskörűen parameterezhető – lekérdező rendszer, amellyel pontosan lehet szabályozni a lekérdezhető metaadatok körét.

A PUMA rendszerben rendelkezésre áll egy olyan ún. „egér-menü” rendszer, amelynek segítségével könnyebbé tehetők a már megtalált tartalmakhoz kapcsolódó további keresések (pl. egy szerző összes művének listázása), és hatékonyan támogatható az adott tartalom értékesítése.

/AJE-hírlevél, 2005. 3. sz. www.aje.hu/